

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
Факультет цивільної та господарської юстиції
Кафедра цивільного процесу

*До 150-ї річниці з дня відкриття першої
судової палати у м. Одеса*

Новели цивільного процесуального законодавства: ПРЕДСТАВНИЦТВО

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

м. Одеса, 16 травня 2019 року

Одеса
Фенікс
2019

УДК 347.9

Н 72

Укладачі:

Голубєва Н. Ю. – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри цивільного процесу, професор кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Островська Л. А. – кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного процесу Національного університету «Одеська юридична академія»;

Коробенко О. О. – асистент кафедри цивільного процесу Національного університету «Одеська юридична академія»;

Сатановська О. В. – старший лаборант кафедри цивільного процесу Національного університету «Одеська юридична академія».

Новели цивільного процесуального законодавства:
Н 72 представництво : матер. Міжнар. наук.-практ. конфер. ; до 150-ї річниці з дня відкриття першої судової палати у м. Одеса (м. Одеса, 16 травня 2019 року) / за заг. ред. д.ю.н., проф. Н. Ю. Голубєвої. – Одеса : Фенікс, 2019. – 200 с.

Укр. та франц. мовами

ISBN 978-966-928-404-4

УДК 347.9

*Матеріали видано за авторською редакцією.
Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу
несуть учасники конференції, їхні наукові керівники, рецензенти
та структурні підрозділи вищих навчальних закладів та установ,
які рекомендували ці матеріали до друку.*

ISBN 978-966-928-404-4

© Національний університет «Одеська
юридична академія», 2019

Андронов Ігор Володимирович

*доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ПРОЦЕСУАЛЬНІ ФУНКЦІЇ ПРЕДСТАВНИКА В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

В юридичній літературі цілком справедливо виділяють дві основні процесуальні функції, які виконує судовий представник: 1) представництво інтересів учасника справи в суді та 2) правозаступництво [1, с. 64].

Функція здійснення представництва в суді полягає у вчиненні представником процесуальних дій від імені та в інтересах особи, яку він представляє, тобто у заміщенні учасника справи в судовому процесі взагалі або при вчиненні окремих процесуальних дій. При виконанні даної функції судовий представник діє в судовому процесі замість особи, інтереси якої він представляє, реалізуючи процесуальні права та виконуючи обов'язки такої особи.

Функція правозаступництва (або, використовуючи сучасну термінологію, надання правничої допомоги) полягає у наданні юридичних порад (консультуванні), складанні процесуальних документів та вчиненні інших дій, які потребують фахових знань, вмінь і навичок у сфері права. При виконанні даної функції судовий представник не заміщає особу в процесі, а лише компенсує юридичну необізнаність останньої.

Історично ці дві функції виникли як окремі та цілком самостійні. Наприклад, у давньоримському цивільному процесі не допускалися уповноважені представники або повірені; учасники справи повинні були самостійно діяти в суді, оскільки за законом ніхто не міг діяти чужим іменем: *nemo alieno nomine lege agere potest*. Навпаки, юридична підтримка сторін була у римлян у звичай з давніх часів і це заступництво за права громадян, сприяння їх охороні вважалося в Римі одним з найбільш благородних і почесних занять [2, с. 209].

В окремих країнах у певний період розвитку адвокатури дані процесуальні функції виконували (а у деяких і тепер виконують)

представники різних правничих професій (наприклад, всім відомі barristers і solicitors у Великобританії), хоча й не можна стверджувати, що такий поділ відбувався у «чистому» вигляді. Ідея полягає у розмежуванні процесуальної функції судового повіреного, який діє в судовому процесі замість сторони, тобто від її імені, є добре обізнаним у судових процедурах та формальностях, однак не є висококласним фахівцем у сфері права, а тому не надає юридичних порад та не формує правової позиції у справі, та процесуальної функції правозаступника, адвоката, який не має права діяти від імені свого клієнта, а діє лише як юридичний радник та судовий оратор, зберігаючи максимальну незалежність та діючи не лише як заступник прав та інтересів сторони, а й як поборник справедливості.

Утім такий «розподіл праці» в межах судового представництва поступово зникає, залишаючись в окремих країнах лише як данина традиції. Цікаво, що в нашій країні, для якої ніколи не був характерний розподіл вказаних процесуальних функцій між різними правничими професіями, певний час намагалися впровадити таке розмежування на рівні процесуальних суб'єктів. Так ЦПК України в редакції від 18.03.2004 року (яка проіснувала до 15.12.2017 р.) було передбачено дві окремих процесуальних фігури: судового представника, який не обов'язково повинен був бути фахівцем у сфері права і міг повністю замінити сторону в цивільному процесі, та особи, яка надає правову допомогу, завданням якого було надання юридичних консультацій та складання процесуальних документів. Утім на практиці така модель розподілу процесуальних функцій судового представництва між різними процесуальними суб'єктами не прижилася, оскільки не відповідала інтересам жодної з зацікавлених сторін: адвокати воліли мати можливість виконувати обидві процесуальні функції, а сторонам вигідніше оплачувати послуги однієї особи, а не двох.

Саме «надбудова» у вигляді функції надання правничої допомоги суттєво відрізняє судового представника від представника у цивільних матеріальних правовідносинах, та породжує цілу низку відмінностей між ними, про які вказує значна кількість науковців [3, с. 110-111; 4, с. 399].

Наприклад, у цивільному праві представник завжди діє замість особи, інтереси якої він представляє, тоді як ЦПК України містить спеціальне правило про те, що особиста участь у справі особи не позбавляє її права мати в цій справі представника (ч. 2 ст. 58 ЦПК України). Це можна пояснити тим, що у випадку особистої участі сторони в процесі зникає нагальна потреба у заміщенні її представником, проте зберігається необхідність у виконанні іншої процесуальної функції судового представника – надання правничої допомоги. Водночас, залишаючись в судовому процесі (не будучи витісненим особистою участю довірителя), судовий представник не позбавлений можливості заміщати особу, інтереси якої він представляє, при вчиненні окремих процесуальних дій навіть у її присутності (надавати замість неї пояснення, заявляти клопотання тощо). В такому випадку відбувається органічне поєднання двох процесуальних функцій судового представника, адже, наприклад, заявляючи клопотання від імені та в інтересах сторони представник заміщає її при вчиненні даної процесуальної дії та використовує свої фахові знання для належного процесуального оформлення даного клопотання.

Поєднання в межах судового представництва процесуальних функцій повіреного та правозаступника зумовлює необхідність та обґрунтованість законодавчих положень, якими запроваджено так звану «адвокатську монополію» на представництво прав та інтересів фізичних та юридичних осіб у судах.

Список використаної літератури:

1. Єфімов О.М. Правова сутність представництва в цивільному процесі // *Право і суспільство*. – 2015. – № 4 частина 4. – С. 61-67.
2. Малышев К.И. Курс гражданского судопроизводства. Том 1 / К.И. Малышев. – С.-Пб: Типография М.М. Стасюлевича, 1876. – 444 с.
3. Цивільний процес України: Підручник / За ред. Ю.С. Червоного. – К.: Істина, 2007. – 392 с.
4. Волкова Н.В. Представництво в цивільному процесі: поняття, мета та завдання // *Актуальні проблеми держави і права*. – 2011. – Вип. 58. – С. 397-401.